

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО
«___» _____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Символіка країн та народів світу

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітньо-професійна програма

Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика

Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство

вид дисципліни

за вибором

факультет

міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«30» серпня 2022 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Лиман С.І., професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, доктор історичних наук, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

«29» серпня 2022 року, протокол № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Анатолій ПАРФШЕНКО

(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

Валерія БАРАНОВА

(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»

Сергій ЛИМАН

(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«29» серпня 2022 року, протокол № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Символіка країн та народів світу» складена відповідно до освітньо-професійних програм «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика», «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство» підготовки магістра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – розглянути походження і різноманіття символів, їхній взаємозв'язок із суспільною свідомістю, релігійними віруваннями, світоглядом, побутовою і духовною культурою, взаємовплив символів і особистості, роль символів у процесі етногенезу, державотворення та в історії міжнародних відносин.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Символіка країн та народів світу»:

- дослідити причини виникнення символів;
  - визначити місце символіки у загальній історії людства;
  - проаналізувати особливості джерел символіки;
  - охарактеризувати символіку релігійних, військово-політичних та побутових жестів країн світу;
  - простежити особливості графічно-геометричної символіки;
  - проаналізувати особливості символіки верховної влади від стародавності до наших днів;
  - розкрити сутність символіки зброї, її використання у сучасній військовій емблематиці; охарактеризувати розмаїття колірної символіки;
  - розглянути символіку дерев, квітів, птахів, тварин, знарядь праці та предметів побуту, її впливу на формування геральдики;
  - охарактеризувати особливості державних та неофіційних символів різних країн та народів світу;
  - формування наступних загальних компетентностей (ОП «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»):

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК12. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.

(ОП «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»):

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК12. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.

- формування наступних фахових компетентностей (ОП «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»):

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК12. Здатність виявляти та аналізувати традиції політичної поведінки країн Західної, Північної, Центрально-Східної Європи, основних міжнародних гравців регіону (Великої Британії, Німеччини, Франції), регіональні конфлікти та пов'язані із ними питання безпеки.

СК13. Здатність аналізувати та оцінювати процеси прийняття зовнішньополітичних рішень, визначати пріоритетні напрямки зовнішньополітичного партнерства України з провідними країнами та міжнародними організаціями Європейського регіону, використовувати комунікативні засоби для позитивного просування іміджу України серед цільових зарубіжних аудиторій.

(ОП «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство»):

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК12. Здатність виявляти та аналізувати традиції політичної поведінки країн Східної, Південно-Східної, Південної, Центральної Азії, Близького та Середнього Сходу та Африки, основних міжнародних гравців регіону, регіональні конфлікти та пов'язані з ними питання безпеки.

СК13. Здатність аналізувати та оцінювати процеси прийняття зовнішньополітичних рішень, визначати пріоритетні напрямки зовнішньополітичного партнерства України з провідними країнами та міжнародними організаціями Азії та Африки, використовувати комунікативні засоби для позитивного просування іміджу України серед цільових зарубіжних аудиторій.

1.3. Кількість кредитів - 5

1.4. Загальна кількість годин - 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
2-й	-
Лекції	
30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
105 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання :

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

PH2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.

PH6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

PH12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

PH 15. Проводити експертний аналіз політичних систем, економік, культурних процесів азіатських та африканських країн та регіонів, їх зв'язків з Україною.

PH 16. Складати комплексну експертно-аналітичну характеристику ключових азіатських регіонів і гравців, визначати та прогнозувати стан міжнародних відносин в регіоні та політичний вплив Східної та Південно-Східної Азії у сучасному світі.

PH 17. Застосувати сучасні інструменти реалізації зовнішньої політики (публічна дипломатія, культурна політика, актори «поза суверенітетом» та ін.), спрямовані на активізацію міжнародного співробітництва України з провідними азіатськими країнами та регіонами.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вступ. Теоретичні основи вивчення символів.

Тема 1. Вступ. Причини виникнення символів та їх класифікація

Значення символіки в історії людства. Символіка в історії людства. Причини виникнення символів. Графічна і психологічна характеристика символізму. Визначення символу. Сутність символу в трактуваннях Г.Ф. Крейцера, Дж. Трессідера, А. Вольфштіга, М. Сон'є, П. Флоренського, Р. Женона, А.К. Кумарасвами. Розходження між символом і знаком. Символ і алегорія. Аналіз символу. Співвідношення символізму й історичності. Структура курсу: його теоретична і практична частини. Необхідність проблемного підходу. Взаємозв'язок спецкурсу із суспільними науками (психологія, філософія, естетика, історія релігій), історичними дисциплінами (історія міжнародних відносин, історія стародавнього світу, історія середніх віків, нова історія, сучасна історія, історія України, історія Росії), спеціальними історичними дисциплінами (геральдика), предметами туризмологічного циклу. Основна література за курсом. Енциклопедії і словники символів, знаків, емблем. Праці з історії матеріальної і духовної культури, побуту, менталітету. Праці з історії релігій і міфів

Тема 2. Символіка культових, військово-політичних та побутових жестів. Жести та дипломатичний протокол

Важливість вивчення мови жестів для туристів. Символічне значення релігійних обрядів. Оранта. Культові жести в християнстві. Хресне знамення:

його походження, історія, різновиди в православ'ї та католицизмі. Двоперстя. Триперстя. Культові жести в ісламі: вуду, такбір, суджуд тощо. Культові жести в буддизмі й індуїзмі. Мудри. Військові вітання. Походження, історія й види віддання честі. Римський салют та його використання в клятві вірності прапору США, італійськими фашистами, німецькими нацистами. Інтернаціональне робоче вітання «Рот Фронт». Значення вивчення побутових жестів. Можливі помилки в розумінні побутових жестів іноземцями. Своєрідність тлумачення жестів в різних країнах світу. Жести привітання. Походження і регіональна специфіка рукостискання. Жести схвалення, подяки, задоволення. Походження, історія і значення аплодисментів. Жести вибачення. Жести твердження і заперечення. Основні жести пальцями (О.К., victory, дуля тощо). Специфіка розуміння жестів пальцями в різних країнах. Жести образи і звинувачення. Жести попередження і небезпеки. Жести та дипломатичний протокол.

Тема 3. Графічно-геометричні символи

Хрест, як символ охорони, з'єднання протилежностей, взаємодії двох світів, чотирьох стихій і сторін світла тощо. Різновиди хрестів (Анх, Тау, Св. Петра, Андріївський, Латинський, Водана, Костянтина, Коптський, Грецький, Російський, Патріарший, Контурний, Кельтський, Ієрусалимський, Мальтійський, Тевтонський тощо). Історія свастики та її різновиди. Зірки як символи надії, провідності, світла, чесноти тощо. Зірки в атрибутиці стародавніх божеств. Трипромінна і чотирипромінна зірки. Полівалентність пентаграми і гексаграми. Конструктивний і деструктивний цикли пентаграми з погляду давньокитайської філософії. Символізм багатокутників. Трикутник і різний характер його символіки в залежності від накреслення. Квадрат, як стародавній знак землі, матеріального світу, чотирьох стихій і сторін світла. Зміна значення квадрата при розташуванні хреста під ним чи над ним. Сферичні символи. Коло як знак абсолюту, досконалості, «сонячного диску». Індійська чакра. Тріскеле у народів Азії і Європи. Трікветра у ранньому християнстві й у язичницькій Скандинавії. Ін-Янь – китайський символ подвійності світу і Великого переділу. Монгольська сойомбо. Мандала і правила її прочитання. Півмісяць у давньосхідних релігіях, раннім християнстві й ісламі. Іудейська менора. Кадуцей як міфологічний жезл і елемент геральдики. Використання графічно-геометричної символіки в міжнародних відносинах й в індустрії туризму.

Тема 4. Символіка знарядь праці та предметів побуту

Знаряддя праці, як найдавніші символи людства. Чоловічі і жіночі ознаки в символіці прямих і вигнутих знарядь праці. Коса, як символ жнив і смерті. Зв'язок символіки коси і серпа. Серп, як знак знищення, селянської праці і достатку. Серп у міфах про Гею й Урана і в емблематиці пролетарської держави. Молот як символ моці, активності, творчо-руйнівних сил. Молот Тора Мьелльнір. Молот Гефеста. Молот Дайкоку. Карл Мартелл. Молот у масонстві й комуністичній атрибутиці. Веретено, як жіночий

символ. Веретено – атрибут Кірки, Іштар, Атаргатіс, Великої Богині-матері хетів і сирійців. Загальна характеристика символіки предметів побуту. Причини живучості повір'їв навколо побутових предметів. Релігійний і побутова символіка свічі. Полівалентність дзеркала. Дзеркала в повір'ях, прикметах, гаданнях, міфологічних традиціях. Легенда про Жовтого імператора і світ дзеркал. Символіка Чаші. Чаша Грааля. Символіка піскових, сонячних, механічних годинників. Стіл як головний символічний вид меблів. Символіка помела Полівалентність символіки ключів. Ключі в іконографії, релігійних віруваннях, військовому церемоніалі і в побутовій свідомості.

Тема 5. Символіка зброї

Загальна характеристика символіки зброї. Зв'язок символіки зброї з героєм і ворогом, якого він повинен знищити. Соціальний аспект і соціальна атрибутика зброї. Спис як символ війни і зброя людини земного призначення. Міфологічні списи Зевса, Афіни, Ахілла, Телефа. Священний символізм спису Лонгіна. Загальна символіка меча, її пізня поява. Форма леца меча і її значення в символіці. Мечі і церемоніал: релігійний, соціальний, естетичний фактор. Міфологічні мечі Сусаноо, Хрисагора, Бальмунга, Роланда та ін. Сокира як символ влади, світла та війни. Двостороння сокира. Символіка лікторського пучка (фасції), як різновиду сокири. Фасції в емблематиці фашизму. Символіка палиці (булави). Палиця як зброя й атрибут влади. Палиця у «Рамаяні». Палиця і воюючі священики в середні віки. Полівалентність тризубу. Атрибутика трезуба як символу Нептуна, Аїда, Маноннаа, Гекаты. Божественна і сатанинська інтерпретації тризубу. Тризуб як бойова зброя і символ гладіаторів. Тризуб в українській символіці. Лук і стріли в символіці війни, полювання, високих почуттів тощо. Амур, Купідон, Індра. Символіка лучників і вільнихстрільців. Походження знака «V». Лук і стріли в геральдиці і політичній емблематиці. Загальна характеристика оборонного спорядження в символізмі: збруя, шоломи, щити. Соціальний аспект оборонного спорядження. Його національно-регіональні відмінності. Елементи оборонного спорядження в геральдиці і політичній емблематиці. Розвиток символіки шолома від стародавності до наших днів. Шолом у міфології. Чарівний шолом Аїда, крилатий шолом Гермеса, бойовий шолом Афіни, шолом Карла Бургундського. Обладунки в міфології. Аргонавти, Геракл і Кіферонський лев. Обладунки у стародавніх і середньовічних народів. Кольчуги, панцири, лати. Лицарська символіка елементів обладунку. Символіка щита. Щит у міфології. Егіда Зевса. Символіка спартанського щита. Різновиди щита, його соціальна, національна, військова символіка. Щити і геральдика: загальні зауваження. Щити в сучасній емблематиці.

Тема 6. Колірна символіка

Загальна характеристика кольору в символіці. Розходження в тлумаченні значення кольору і його асоціацій у різних культурах світу. Складність визначення колірної символіки і неможливість її універсалізації.

Головні кольори: червоний, білий, чорний. Другорядні кольори: синій, жовтий, зелений тощо. Використання окремого кольору в державній та військовій емблематиці. Значення кольору в соціально-політичному, релігійному, космогонічному, моральному символізмі. Колір як символ політичних рухів.

Тема 7. Символіка тварин

Тварини в релігійній традиції, міфології, легендах, колдовських обрядах. Роль символіки тварин у розвитку геральдики і знаменної емблематики. Основні казкові істоти (дракон, сімліціссимус, єдиноріг, кентавр, сфінкс та ін.) Символіка диких тварин. Зв'язок символіки диких тварин з релігійними віруваннями і ритуалами. Образ лева і його символічні різновиди (сфінкс, грифон, химера). Вовк і оборотництво. Слон, тигр, олень, ведмідь, миша. Символіка домашніх тварин. Собака, кішка, осел, козел, бик, свиня, кінь. Загальна характеристика символіки птахів. Птахи в релігійних традиціях, міфології і емблематиці. Гаруда, анка, алконост, майстра, фенікс, сирена. Символіка окремих видів птахів (орел, яструб, сокіл, сова, голуб, ворон, лебідь, ібіс, павич, півень, чапля, чайка). Символіка плазунів. Міфологічні плазуни (змій Кецалькоатль, Нейд, Уроборос, урей, Кекроп, Наг). Символіка окремих видів плазуючих і земноводних (змія, кобра, василіск, жаба). Символіка тварин у сучасній політичній емблематиці.

Тема 8. Символіка дерев і квітів

Дерево як найдавніший символ. Амбівалентність символіки дерева. Дерево в стародавніх міфах і легендах (ашшватха, піппал, дерево богині Нут, Світове дерево в китайській Доліні Світла, Игдрасіль, сад Гесперід, сади Семіраміди). Символіка окремих дерев (пальма, лавр, олива, акація, дуб, береза, верба). Символіка рослин. Дуалізм мандрагори як зцілювальної рослини і “рослини відьом”. Омела в магії, друїдських обрядах і німецьких сагах. Будяк у символіці, геральдиці й орденській системі. Загальна характеристика символіки квітів. Квіти в міфах і легендах. Естетичне, енергетичне, церемоніально-ритуальне значення квітів. Характеристика окремих квітів (лотос, троянда, лілія, нарцис, гвоздика, тюльпан, фіалка, мак). Символіка квітів у сучасній політичній емблематиці.

Розділ 2. Історичні та сучасні символи держав і міжнародних організацій

Тема 9. Історичні символи влади

Загальна характеристика символів верховної влади від стародавності до наших днів. Прапори та їхнє походження, військовий і загальнонаціональний характер. Стародавні польові знаки, штандарти, оріфламма, лабарум, корогва. Знаменний церемоніал. Емблеми і герби: загальний огляд. Еволюція гербової символіки. Значення епохи хрестових походів у розвитку

геральдики. Загальна характеристика сучасних гербів. Корони і головні убори монархів. Символізм корони. Походження корони. Види корони. Прикраси корон (уреї, промені, зірки, лілії, хрести, дубові листи тощо). Обряд коронації. Трон як атрибут вищої влади. Символізм трону. Трони в міфології й історії. Їхні різновиди. Символіка монархічного одягу, скіпетрів, держави. Сучасні державні інсигнії. Сучасна інаугурація.

Тема 10. Державні та неофіційні символи провідних країн Європи

Особливості формування символіки країн та народів Європи. Державні та неофіційні символи Великої Британії. «Юніон-Джек». Герб Великої Британії як літопис її минулого. Королівська влада. Роза Тюдорів. Червоний двоповерховий автобус. Королівська гвардія. Біг Бен. Шотландські віскі й кілт. Державні та неофіційні символи Франції. Французька революція та поява нових державних символів. Історичне значення кожного з кольорів державного прапора. Флер-де-ліс. Ейфелева вежа. Оріфламма. Лотаринзький хрест. Французька мода. Сир. Галльський півень. Державні та неофіційні символи Італії. Давньоримська спадщина. Палаци і скульптури доби Відродження. Собор Св. Петра. Опера. Венеціанська гондола. Піцца. Державні та неофіційні символи Німеччини. Заборонені символи історичного минулого Німеччини. Рейхстаг. Бранденбурзькі ворота. Автомобілі й автобани. Німецьке пиво й Октоберфест. Державні та неофіційні символи Іспанії. Історія й географія країни в її гербі й прапорі. Ескоріал. Альгамбра. Севільський собор. Фламенко. Корида. Хамон.

Тема 11. Державні та неофіційні символи провідних країн Америки

Особливості формування символіки країн та народів Америки. Вплив менталітету народів метрополій та місцевих умов на створення офіційних та неофіційних символів. Державні та неофіційні символи США. Прапор та герб США : історія та сучасність. Велика печатка США. Долар як символ. Уолл-Стріт. Голлівуд. Статуя свободи. Баскетбол. Американський футбол. Родео. Гамбургери. Джинси. Державні та неофіційні символи Канади. Зміни у державній символіці Канади. Кленовий лист. Елементи гербів Англії, Шотландії, Ірландії, Франції у державному гербі Канади. Кінна поліція. Хокей. Державні та неофіційні символи Мексики. Коранчо. Кактус. Ель-Піпіла. Сомбреро. Текіла. Державні та неофіційні символи Бразилії. Сузір'я Південний Хрест. Статуя Христа-Спасителя. Стріли Св. Себастьяна. Карнавал в Ріо-де-Жанейро. Футбол. Кава. Тукан. Самба. Державні та неофіційні символи Аргентини. Сонце травня. Пато. Аргентинське танго.

Тема 12. Державні та неофіційні символи провідних країн Близького й Середнього Сходу і Африки

Особливості формування символіки країн та народів Близького й Середнього Сходу і Африки. Значення релігійного чиннику. Державні та неофіційні символи Єгипту. Орел Саладіна. Піраміди. Анх. Скарабей. Урей.

Державні та неофіційні символи Саудівської Аравії. Зелений прапор ісламу. Шахада. Кааба. Мечеть Масджід аль-Харам. Мечеть Магомета у Медіні. Фінікова пальма. Нафта. Державні та неофіційні символи Туреччини. Півмісяць із зіркою. Храм Св. Софії. Тюльпан. Туристичні курорти. Державні та неофіційні символи Ірану. Вплив Ісламської революції 1979 р. на формування символіки Ірану. Державні та неофіційні символи Південно-Африканської республіки. Зміна державної символіки після повалення режиму апартеїду. Птиця-секретар. Королівська протеза. Спрінбак. Жовте дерево.

Тема 13. Державні та неофіційні символи провідних країн Азії та АТР

Особливості формування символіки країн та народів Азії та АТР. Державні та неофіційні символи КНР. Велика Кітайська стіна. Площа Тяньаньмень. Шовк. Чай. Фарфор. Панда. Державні та неофіційні символи Японії. Сонце. Хризантема. Самурайській меч. Сакура. Фудзіяма. Кімоно. Японські бойові мистецтва. Суші. Танукі. Державні та неофіційні символи Індії. Чакра. Левова капітель з колони Ашоки у Сарнатхі. Джанаганамана. Ганг. Тадж-Махал. Бінді. Манго. Слон. Павич. Лотос. Державні та неофіційні символи В'єтнаму. Пам'ятки Першої та Другої Індокитайських воєн. Трук Лам. Бамбук. Тигр. Тет. Пальмовий капелюх. Тигр. Державні та неофіційні символи Австралії. Зірка Співдружності. Кенгуру. Страус ему. Коала. Озеро Хіллер. Опера-хаус. Золотий Уотл.

Тема 14. Символіка міжнародних організацій

Міжнародні організації у Давнину, Середні віки, Модерновий час та їх символіка. Червоний Хрест. Класифікація міжнародних організацій ХХ-ХХІ ст. Міжурядові (міждержавні) організації. Недержавні організації. Релігійні організації. Процес створення міжнародних організацій у ХХ ст. та їх символіка. Ліга Націй. ООН. Інтерпол. Символіка міжнародних організацій європейських і американських держав. НАТО. ЕС. ОБСЄ. Організація американських держав. НАФТА. МЕРКОСУР. Символіка міжнародних організацій країн Азії та Африки. Африканський союз. Ліга арабських держав. Символіка міжнародних організацій пострадянського простору СНГ. ОДКБ. ШОС, ГУАМ.

Тема 15. Історичні та сучасні державні символи України

Історичні символи України. Символи Давньої Русі. Тризуб. Символіка козацтва та Війська Запорізького. Сучасні державні символи України. Стаття 20 Конституції України, що визначає державні символи України. Державний Прапор, Державний Герб та Державний Гімн. Офіційні символи Президента. Прапор, Знак, Гербова печатка, Булава Президента. Інавгурація. Державні свята. Військова символіка України. Неофіційні символи. Києво-Печерська Лавра. Софія Київська. Хортиця. Вишитий рушник. Вишиванка. Вінок. Писанка. Коровай. Барвінок. Соняшник. Лелека.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. Вступ. Теоретичні основи вивчення символів</i>												
Тема 1. Вступ. Причини виникнення символів та їх класифікація	12	3	2			7						
Тема 2. Символіка культових, військово-політичних та побутових жестів. Жести та дипломатичний протокол	12	3	2			7						
Тема 3. Графічно-геометричні символи	10	3				7						
Тема 4. Символіка знарядь праці та предметів побуту	9		2			7						
Тема 5. Символіка зброї	10	3				7						
Тема 6. Колірна символіка	9	2				7						
Тема 7. Символіка тварин	9	2				7						
Тема 8. Символіка дерев і квітів	9		2			7						
Разом за розділом 1	80	16	8			56						
<i>Розділ 2. Історичні та сучасні символи держав і міжнародних організацій</i>												
Тема 9. Історичні	9		2			7						

символи влади												
Тема 10. Державні та неофіційні символи провідних країн Європи	11	4				7						
Тема 11. Державні та неофіційні символи провідних країн Америки	10	3				7						
Тема 12. Державні та неофіційні символи провідних країн Близького й Середнього Сходу і Африки	9		2			7						
Тема 13. Державні та неофіційні символи провідних країн Азії та АТР	12	4	1			7						
Тема 14. Символіка міжнародних організацій	10	3				7						
Тема 15. Історичні та сучасні державні символи України	9		2			7						
Разом за розділом 2	70	14	7			49						
Усього годин	150	30	15			105						

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Причини виникнення символів та їх класифікація	2
2	Тема 2. Символіка культових, військово-політичних та побутових жестів. Жести та дипломатичний протокол	2
3	Тема 4. Символіка знарядь праці та предметів побуту	2
4	Тема 8. Символіка дерев і квітів	2
5	Тема 9. Історичні символи влади	2
6	Тема 12. Державні та неофіційні символи провідних країн Близького й Середнього Сходу і Африки	2
7	Тема 13. Державні та неофіційні символи провідних країн Азії та АТР	1
8	Тема 15. Історичні та сучасні державні символи України	2
	Разом	15

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість
---	--------------------------------	-----------

з/п		годин
1	Вступ. Причини виникнення символів та їх класифікація Порівняти висловлювання відомих людей про символи і знаках, їх ролі в історії людства і житті окремих людей	7
2	Символіка культових, військово-політичних та побутових жестів. Жести та дипломатичний протокол Розширити лекційний матеріал інформацією про жести, заборонені дипломатичним протоколом у мусульманських країнах Північної Африки	7
3	Графічно-геометричні символи Критично проаналізувати дискусійні питання щодо різновидів свастики	7
4	Символіка знарядь праці та предметів побуту Дослідити за письмовими джерелами використання символіки знарядь праці у масонстві	7
5	Символіка зброї Проаналізувати, якою мірою символіка давньої та середньовічної зброї використовується у військовій символіці провідних сучасних країн.	7
6	Колірна символіка Розширити лекційний матеріал інформацією про використання колірної символіки у світових релігіях.	7
7	Символіка тварин Лекційний матеріал доповнити інформацією про використання символіки тварин забороненими екстремістськими організаціями	7
8.	Символіка дерев і квітів Детально вивчити використання королівської лілії Франції у символіці сучасних великих французьких міст та провідних французьких регіонів	7
9	Історичні символи влади Проаналізувати символізм коронації та порівняти особливості коронації у Середні віки й Модерновий час та в сучасних монархічних державах.	7
10	Державні та неофіційні символи провідних країн Європи Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням змін державної символіки, що відбулися після революцій 1989-1990 рр. у країнах ЦСЄ.	7
11	Державні та неофіційні символи провідних країн Америки Проаналізувати наявність у державній символіці країн Америки ь знаків та символів доколумбової доби.	7
12	Державні та неофіційні символи провідних країн Близького й Середнього Сходу і Африки Проаналізувати, якою мірою релігійний чинник вплинув на формування державної символіки країн Близького й Середнього Сходу	7
13	Державні та неофіційні символи провідних країн Азії та АТР Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням змін символіки в країнах регіону під час їх комунізації.	7
14	Символіка міжнародних організацій Проаналізувати дискусії щодо можливості змін у символіці деяких сучасних міжнародних організацій	7

15	Історичні та сучасні державні символи України Детально дослідити різноманітні проекти створення Великого Герба України	7
	Разом	105

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання.

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

7.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

7.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

7.3. Практичні методи навчання:

- метод роботи з письмовими джерелами;
- метод роботи з аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Символіка країн та народів світу» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні семестрової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;

- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин.

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. Критерії оцінювання

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Символіка країн та народів світу»

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в другому семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу та під час проведення семінарських занять. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 6 балів. Кожен студент наприкінці семестру готує реферат, який оцінюється максимум в 12 балів.

Поточний контроль, самостійна робота									Реферат	Всього	Екзам ен	Сума
семі нар	T1	T2	T4	T8	T9	T12	T13	T15				
макс. бал	6	6	6	6	6	6	6	6	12	60	40	100

T1, T2 ... – теми семінарів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів
6	Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
5	Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; відповідь супроводжується презентаційним матеріалом; під час відповіді допущені не суттєві помилки.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання

3	лекційного матеріалу виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
2	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання реферату

При оцінці реферату враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 3 балів
2	Глибина та якість дослідження	до 5 балів
3	Наявність актуального графічного та табличного матеріалу	до 2 балів
4	Аргументовані та логічні висновки до реферату	до 2 балів
	Усього	12 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання

90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Методичне забезпечення

Символіка народів світу: Програма та навчально-методичні матеріали до курсу / Укладач: Лиман С. І. Х: ХДАК, 2016. 34 с.

Основна література

1. Болотенюк С. В. Тризуб символ світогляду українців / С. В. Болотенюк, П. А. Харченко. К. : Фенікс, 2008. 179 с.
2. Державна символіка України: [Навч. посібник для студ. усіх спец.] / В.Ф. Панібудьласка, А.А. Коваленко, А.М. Тугай та ін. – К.: Дрвіра, 2004. – 157 с.
3. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гавришенко В.М., 2015. 912 с.
4. Карпов В. Українська військова символіка / В.Карпов, Д. Табачник. – 2-ге вид., доповн. й перероб. К. : Либідь, 2006, 264 с.
5. Карпов В. Військова символіка держави / В. Карпов, Д. Табачник. К.: Либідь, 2007. 296 с.
6. Куприна И. Полная энциклопедия символов и знаков / И. Куприна. Донецк : Из-во «Агенство Мультипресс», 2013. 288 с.
7. Україна: герби та прапори. Украина: гербы и флаги. Ukraine: arms and flags / [авт. проекту та упоряд.: В. Г. Кисляк, О. А. Нескоромний ; редкол.: Ю. С. Ганжуров та ін.]. К. : Парламент. вид-во, 2010. 451 с.
8. Чекштуріна В. М. Мультиmodalність рунічного знака: монографія / В. М. Чекштуріна. Харків: ІНДУСТРІЯ, 2015. 316 с.
9. Шейнина Е.Я. Энциклопедия символов. Харьков.: Торсинг, 2003. – 591 с.

Допоміжна література

1. Игнатъева, О. Р. Загадки древних символов. Невероятные истории о тайнах Земли / О. Р. Игнатъева. Харьков : Виват, 2019. 222 с.
2. Лиман С. І. Особистість, символи і туризм: подорож ад'юнкта Харківського університету М. Н. Петрова до Англії в кінці 1850-х років // Людина, яка подорожує: постнекласична парадигма наукових досліджень

туризму : матеріали Методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару (м. Полтава, 17 квітня 2018 р.) / за заг. ред. Г. П. Скляра. Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 29-37.

3. Лиман С. И. Во власти символов и расчёта : французская Реформация и Религиозные войны в трудах историков университета Св. Владимира (XIX – начало XX вв.) // Спадок Реформації : до 500-річчя 95 тез Мартіна Лютера та пам'яті Ю.О. Голубкіна (1941-2010). Харків, 2019. С. 107-118.

4. Мамчак М. Військово-морська символіка України / М. Мамчак. Снятин : Прут Принт, 2009. 72 с.

5. Символіка в історії та музейництві : прогр. та навч.-метод. матеріали до спецкурсу / Укладач: Лиман С. І. Х.: ХДАК, 2010. 24 с.

6. Скотт Д. Крест Христа: С пособием по изучению / Д. Скотт. – Черкассы: Смирна, 2003. 575 с.

7. Чекштуріна В. М. Еволюція графічних засобів символічної комунікації / В.М. Чекштуріна // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 2. — С. 45–49.

8. Чекштуріна В. М. Еволюція графічних знаків-символів як засобів соціальної комунікації / Чекштуріна Вікторія // British Journal of Science, Education and Culture. 2015. № 1. С. 623–629.

9. Чекштуріна В. М. Феноменологія рунічного знака як засобу комунікації / В. М. Чекштуріна // Наукові записки. Серія: Соціальні комунікації : [наук.-техн. зб.] / Укр. акад. друкарства. — Львів, 2015. — № 1. — С. 131–138.

10. Шаян В. Українська символіка. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 36 с.

11. Beer R. The Handbook of Tibetan Buddhist Symbols / R. Beer. Boston: Serindia Publications, 2003. 248 p.

12. Becker U. The Continuum encyclopedia of symbols. New York: Continuum, 1994, 368 p.

13. Bruce-Mitford M. Signs & Symbols. An Illustrated Guide to Their Origins and Meanings / M. Bruce-Mitford. London: Dorling Kindersley 2019. 352 p.

14. Facos M. Symbolist Art in Context. / M. Facos,. London: Routledge, 2011. 280 p.

15. Kieschnick, J. The Impact of Buddhism on Chinese Material Culture. Princeton: Princeton University Press. 2020.360 p.

16. Guénon R. Symbols of Sacred Science / R. Guénon. Sophia Perennis, 2004. 476 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Герби країн світу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://emblemofcountries.blogspot.com/2017/01/blog-post.html>

2. Національні символи країн світу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://sofiap2001.blogspot.com/2018/03/blog-post_29.html
3. Прапори всіх країн світу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.asmolgam.flags&hl=uk&gl=US>
4. Guénon R. Symbols of Sacred Science / R. Guénon. Sophia Perennis, 2004. 476 p. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.amazon.com/Symbols-Sacred-Science-Rene-Guenon/dp/0900588772>
5. Heraldry of the World [Электронный ресурс] – http://heraldry-wiki.com/heraldrywiki/index.php?title=Heraldry_of_the_world
6. Jenner H. Christian Symbolism. 2004. Kessinger Publishing. [Електронний ресурс] – <https://archive.org/details/christiansymbol00jenngoog>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії обставин непоборної сили освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Classroom і Zoom проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборною відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) **скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Classroom**, режим доступу: <https://classroom.google.com/u/0/h?hl=>, код rky5bu5.